

mula, primulàcies, primulals, primulina, príncep, prínceps, princesa, principal, principat, principat, principesc, principessa, principi, principiador, principiant, principiar, V. prim

PRINGAR o *peringar*, terme d'argot, manllevat del cast. PRINGAR [1420] de l'etimologia del qual tracto extensament en el DCEC/DECH.

Prin-lo prin-lo, no pas de *prim* sinó de l'antic *prin* imperatiu de *pendre* (pròpiament 'estàs a punt d'agafar-lo') com és evident per a qui sàpiga gramàtica.

Prinyó, prinyonada, prinyoner, V. prunyó (PRUNA) Priodont, V. prisma Prior, prioral, priorat, prioressa, prioria, prioritat, priorologi, V. prim Pris, V. preu i pendre Prisa, prisar, prisat, V. pendre (cf. plegar). Corregiu la grafia en *priscillianisme, -ista*

PRISMA, pres del ll. tardà *prisma, -àtis*, i aquest, del gr. *πρίσμα* 'serradures de fusta', 'prisma', derivat de *πρίω* 'jo serro'. □ 1.^a doc.: Belv.

DERIV.: *Prismàtic* [Lab. 1840]. *Prismatoide. Priodont*, cpt. de *πρίω* 'serra' i *ὀδούς* 'dent'.

Pristin, V. prim Priure, V. pruir

PRIVAR, del ll. *PRĪVĀRE* 'apartar (d'alguna cosa)', 'privar-ne, despullar-ne'. □ 1.ª doc.: Llull.

Que ja l'usa en les seves diverses formes i construccions: «Lo cardenal hac molts hòmens --- e trametia-ls per les parts del món, per encercar los maestres com usaven de les sciències que mostraven; e com podia atrobar que negú maestre usava mal de la sciència que mostrava, punia-l e *privava*-l d'aquell ofici», *Blanq.* (§ 86, NCl. II, 204.7). També figura ja en Cerverí, «*privatz* de camjar» (ed. Riq., § 108, lín. 12); i així ja en oc. antic. «*privar* motas glieias de lors pastors» en el catecisme romà de fi S. XIII, «*privar* e desheretar de totz sos bens», doc. de 1399 (Rayn. IV, 648).

Privat 'familiar d'un poderós, protegit': «mal temps de fret e de neu --- fo en aquell loc --- e lo rey era en sa tenda, e havia --- molts vestiments, e no li podia dar dan --- lo fret ni-l mal temps --- mas destruhia e auçehia ses gents e sos *privats*, los quals no-s podien defendre del mal temps», *privada* 'una confident': «havia *privades* beguines e bones dones», Llull, *Blanq.* (II, 196.12, 167.5). «En aquella casa menjà aquell dia lo canonge ab lo burguès e ab sa muller *privadament*, e menjaren moltes viandes ---», id. (II, 82.3). 'Íntim': «Sàpia amonestar, no tan solament en preycació comuna e general, ans encara en collació familiar e *privada*» en el L. *d'Ajustaments* de la B. Univ. Bna., 9; i anàlogament a 'familiar', pot ser 'mans, domesticat': no era bèstia brava ni ferotge sinó «la pus *privade* bístia del món» en Reixac (*Questa*, 70.25, traduïnt *privee* de l'original francès). 'Familiar, freqüentador' en el *Castiagilós*, v. 51, i en bastants occitans des del S. XII (G. de Peitieu, *Marcabru*; V. el gloss. d'Appel).

Peculiar de l'ús valencià, però allà molt viu i familiar, és *privat* 'tolit, baldat, inútil o invàlid', EnrVa-

lor-J. G. M., 1950-5. Jo mateix per allà ho he sentit molt: *la pobra està privá* 'està impedida, baldada: no es pot bellugar' Sueca (1962); *quedar-se privat* 'colpit d'estupefacció': «ES ARMATS: en plegà el dia, se visten en una corassa lluenta, de escates de llanda, un casco en una cola <'amb una cua'>, es comes al àrie, y la llansa y un mostacho y unes barbes de follí, que te quedés *privat* ---», *Canyissaes* (69). I es veu que també a Mall., encara que passant al matís de 'sense sentits': «convençut que no podia res contra la fatalitat, vaig comensar a resar amb tant d'anhel, que el cansament em tancà els ulls, i vaig quedar *privat*: quan em vaig despertar, ja era nit fosca», Ll. Vilallonga (*Bearn* XXIII, 270).

Amb substantivació de *cambra privada* 'íntima' passà després com a eufemisme a designar la 'latrina, la comuna': així a la *Vida coetània* de Llull, de princ. S. xv (p. 37). És encara *cambres privades* en un reglament d'hospitalers (o templers) de 1183 (trad. catalana segurament fi S. XIII), MiretS (*TempIh*, p. 540), veg. la cita a BOTA; «cert que menys anuig seria a cascun tot l'estiu ésser veý d'una pudent *privada* que après de aquella abitar», *Corbatxo*, S. XIV (BDLC XVII, 170); «les *privades* o estremeres: latrinae», Jn. Esteve (*LiEleg.*, k-5-b); «no sia lícit ni permès a --- habitants de la dita ciutat --- scurar, buydar o netejar --- *privades* algunes ni albollons en la dita ciutat sots --- ban de 100 sol.», Crida de 1530, *Arx. Mun. Bna.* En el fons ja ve a ser el mateix quan *privada* és un 'canó de claveguera' en l'arag. ant. del *Vidal Mayor* (8-23-6 i gloss.). També figura en Busa-N. 1507, i l'*InuLC* n'aplega set docs. entre 1336 i 1413.

DERIV.: *Privadesa*: Llull (*Blanq.*, NCl. I, 158.13) *Privadança; privadança. Privadejar. Privador. Privament. Privança* [c. 1625]: «Però tot això no basta, / perque mon cor may te olvida, / y diven que la *privansa* / a més apetit obliga», Rafael Bover (*BiEscrBal.* I, 118, v. 31), doncs: 'privació, mancança'; però també «*gratia, auctoritas, studium*», DT0. 1647. *Privatiu* [Llacav.], *privativament* [Belv.]. *Privació* [Llull; DT0. 1647].

Aprivadar-se 'guanyar-se la confiança' [1250]: «*aprivadad-vos-en* ab éls, que éls vos mostren ja si dien mal o bé», procés d'heretgia de Gósol, a. 1250 (Pujol, *DocVgÜrg.*, 15.69); lo comte era tan *aprivadat* ab eyla, que avia après de son lenguatge, e eyla d'aquel del comte, sí que s'entenien de moltes paraules», *Filla R. Hongria* (NCl. XLVIII, 40); cf. cast. ant. *aprivar* «admitir a uno a sua privanza», *Calila y D.* (*Rivad.* LI, 32). *Emprivar*, però veg. *empriu* (EMPRAR). Amb aquesta acc. trobem en Cerverí el verb i el seu primitiu: 'íntim, confiat': «*privatz* dels entendes / e de cels a cuy tayn», «*aprivadar* pot hom estraynas gens / ez estraynat sos pus pruíxmes parenz» (74.43 i 48).

CPT.: *Privilegi* [Llull], pres del ll. *privilegium*, id., compost amb *lex, legis*, amb el sentit de 'lleí particular (per a algú)': «Nathana volc demantinent l'àbit, per ço que si sa mare ni sos parents la volien recobrar, que-l monestir la pogués a ells defendre, segons son *prevelegi*», *Blanq.* I, 131.2; *prevelegis* id. II, 308.